

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO SŪDUVOS AKADEMIJOS STUDENTŲ POŽIŪRIS Į TVARUMĄ

DOI: 10.13165/HST-25-12-1-04

Anotacija. Tvarumo svarba yra aktualus ir svarbus klausimas, turintis tiesioginį poveikį mūsų visuomenei ir aplinkai. Tvarumas – tai gebėjimas išlaikyti ekologinę, ekonominę ir socialinę pusiausvyrą, kad būtų užtikrintas ilgalaikis ir darnus vystymasis. Tai būtina sąlyga norint išsaugoti mūsų planetos išteklius ir užtikrinti jų tvarų naudojimą ateityje. Tvarumo svarba aktuali ir ekonominiame srityje – tvarus verslas gali pasiekti ilgalaikę sėkmę, nes yra orientuotas į ilgalaikį vystymąsi ir tvarų pelną. Tvarumas taip pat svarbus socialiniame srityje, nes padeda užtikrinti socialinį teisingumą ir gerovę visuomenėje. Straipsnyje tiriamas Mykolo Romerio universiteto Sūduvos akademijos (toliau – Sūduvos akademija) studentų požiūris į tvarumą, domėtasi, kokie veiksniai padeda arba trukdo elgtis tvariau, siekiama išsiaiškinti respondentų požiūrį į tvarumo politikos įgyvendinimą Sūduvos akademijoje, studentų prisidėjimą prie tvarumo iniciatyvų.

Reikšminiai žodžiai: tvarumas, tvarumo aspektai, tvarumo politikos įgyvendinimas.

IVADAS

Vis daugiau organizacijų supranta, kad jos daro tiesioginę įtaką tvarumui pasaulyje ir yra atsakingos ne tik darbuotojams, klientams, bet ir bendruomenėms. Išsivysčiusiose pasaulio šalyse jau seniai išryškėjęs poreikis išsaugoti dar nepažeistą aplinką (kur įmanoma – ją atkurti) ir garantuoti tolesnį Žemės gyventojų (ne tik žmonių) išlikimą ir vystymąsi. Klimato kaita, išteklių trūkumas ir socialiniai pokyčiai yra realūs iššūkiai organizacijoms. Organizacijos, kurios į savo strategiją integruoja tvarumą, tampa atsparesnės rizikoms ir labiau pasirengusios ateities iššūkiams. Norint tai pasiekti, būtina įgyvendinti visų žmogaus veiklos sričių – gamybos, paslaugų, rinkodaros, vartojimo, valstybės valdymo, tarptautinių ekonominių ir visuomeninių organizacijų veiklos – pokyčius (Šimanskienė ir Petrulis, 2014).

Tvarumo kriterijų laikymasis svarbus ir investavimo srityje. Daug investuotojų renkasi tik tas organizacijas, kurios atitinka ASV (aplinkos, socialinius ir valdymo; angl. ESG – *Environmental, Social, Governance*) standartus. Tai reiškia, kad netvari veikla gali riboti ir investuotojų pritraukimą.

Aktualumas. Šiuo metu aplinkos, socialinės ir ekonominės problemos ypač svarbios tiek visai pasaulio visuomenei, tiek verslo ir viešojo sektoriaus bendruomenei (Kaftan ir kt., 2023). Dėl šios priežasties organizacijos, siekiančios ilgalaikio tvarumo, vis dažniau rengdamos strategijas ir vykdydamos veiklą atsižvelgia į aplinkosaugos, socialinius ir ekonominius aspektus (Lisovsky, 2019). Augantis pasaulio

gyventojų skaičius, didėjantis vartojimas, besivystančių šalių ekonomikos augimas ir urbanizacijos plėtra lemia organizacijų poreikį modernizuoti veiklos procesus, pagrįstus tvariais sprendimais (Sohns, Aysolmaz, Figge ir Joshi, 2023). Siekiant įgyvendinti tvaraus vystymosi tikslus, labai svarbu skatinti kuo daugiau organizacijų priimti tvarios politikos sprendimus ir tobulinti, modernizuoti organizacijos veiklos procesus.

Daugelyje šalių aplinkosaugos ir socialinės atsakomybės reikalavimai vis griežtėja. Organizacijos, kurios ignoruoja tvarumo principus, rizikuoja savo įvaizdžiu prieš vartotojus, nes pastarieji vis dažniau renkasi atsakingų įmonių prekes ir paslaugas. Vartotojai vertina skaidrumą, aplinkosaugą ir sąžiningą elgesį su darbuotojais. Netvarios organizacijos gali prarasti pasitikėjimą ir klientus.

Esant sudėtingoms ir dinamiškoms rinkos sąlygoms, tvarumo temos aktualumas didėja ne tik versle, bet ir viešajame sektoriuje. Aukštosios mokyklos rengia būsimus lyderius, mokslininkus ir specialistus. Į savo veiklą, studijų procesą įtraukdamos įvairius tvarumo politikos principus, jos formuoja jaunų žmonių vertybes, skatina kritinį mąstymą ir atsakingą požiūrį į aplinką ir visuomenę.

Tyrimo objektas – Sūduvos akademijos studentų požiūris į tvarumą.

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti Sūduvos akademijos studentų požiūrį į tvarumą.

Tyrimo uždaviniai:

- 1) apibrėžti tvarumą teoriniu aspektu;
- 2) atskleisti svarbiausius tvarumo politikos aspektus ir įgyvendinimą organizacijose;

3) atlikti Sūduvos akademijos studentų požiūrio į tvarumą tyrimą.

Tyrimo metodai. Siekiant atskleisti tvarumo sampratą ir pagrįsti tvarumo politikos įgyvendinimo svarbą organizacijos veikloje, buvo atlikta mokslinės literatūros analizė, sintezė ir informacijos apibendrinimas. 2024 m. spalio–lapkričio mėn. atliktas kiekybinis tyrimas – Sūduvos akademijos studentų anketinė apklausa.

1. TVARUMAS TEORINIŲ ASPEKTU

Mokslininkai teigia, kad „tvarumas“ yra platus, dviprasmiškas ir daug ką apimantis žodis. Jis vartojamas kalbant apie viską, kas reikalinga priimančiam sprendimui, susijusį su socialiniu, ekonominiu ir aplinkosauginiu poveikiu (Rahman ir kt., 2022). Dėl šios priežasties tvarumas taip pat gali būti apibrėžiamas kaip gebėjimas priimti atsakingus sprendimus naudojant ir paskirstant išteklius ūkinei ir neekonominėi veiklai, siekiant kokių nors norimų socialinių, ekonominių ir aplinkosauginių rezultatų.

Tvarumas yra ilgalaikis požiūris į vystymąsi, kai siekiama išlaikyti natūralias ekosistemas ir jų paslaugas, kad jos galėtų patenkinti dabarties ir ateities

kartų poreikius. Tai apima ekonomikos, socialinius ir ekologinius aspektus. Vis dėlto bendrai sutinkama, kad tvarumas yra varomoji jėga arba darbotvarkė, kuri nukreipia vystymosi procesą siekiant tvaraus vystymosi lygio tam tikroje srityje. Tvarumas nustato požiūrį arba pagrindą, kuris koordinuoja visus vystymosi aspektus, siekiant tvaraus vystymosi lygio (Rahman ir kt., 2022).

Tvarumas dažniausiai grindžiamas vadinamuoju **trigubu galutiniu rezultatu** (*Triple Bottom Line*) – trijų pagrindinių sričių integracija:

- **Aplinkosauginis tvarumas** – gamtinių išteklių tausojimas, taršos mažinimas, biologinės įvairovės išsaugojimas.
- **Ekonominis tvarumas** – efektyvus išteklių naudojimas, ilgalaikė ekonominė plėtra, atsparumas krizėms.
- **Socialinis tvarumas** – lygybė, bendruomenių gerovė, prieiga prie švietimo, sveikatos priežiūros ir kitų paslaugų.

Būtent remiantis šiomis dimensijomis išskiriami ir svarbiausi tvaraus vystymosi principai (žr. 1 lentelę):

1 lentelė. Tvarumo dimensijos ir principai

Ekonominis tvarumas	Socialinis tvarumas	Aplinkosauginis tvarumas
Konkurencingos prekės ir paslaugos	Rūpinimasis darbuotojų gerove, darbo saugos (psichologinės sveikatos) darbo vietoje užtikrinimas	Aplinkos apsaugos teisės aktų išmanymas ir integralus jų laikymasis
Atsakingas išteklių valdymas	Diskriminacijos, išankstinio nusistatymo ir socialinės atskirties mažinimas	Natūralių gamtos išteklių (anglies, naftos) naudojimo mažinimas
Partnerystė ir bendradarbiavimas	Skurdo ir socialinės bei ekonominės nelygybės mažinimas	Biologinės įvairovės išsaugojimas
Rentabili veikla – pelningumas	Darbuotojų tobulinimo ir motyvacijos sistemos palaikymas	Žinojimas, kokį poveikį aplinkai daro įmonės veikla (žaliavų naudojimas, aplinkos tarša)
Valdymo efektyvumas	Dalyvavimo priimančiam sprendimui sistemos įdiegimas	Ekologinės rizikos valdymas, taršos mažinimas
Inovacijų diegimas	Sąžiningo dialogo su įmonės darbuotojais palaikymas	Nuolatinis gamtą tausojančių veiklos rodiklių stebėjimas ir atitikimas, visų verslo operacijų tobulinimas

Sudaryta darbo autorių

Pagal Bocken, N., M. ir kt. (2015). Value mapping for sustainable business thinking. *Journal of Industrial and Production Engineering*, 32(1), 67–81.

Socialinio tvarumo principai apima veiksmus, susijusius su žmonių ir bendruomenių gerove. Socialiai tvari organizacija yra ta, kuri veikia pagal sąžiningo verslo praktiką savo darbo, žmogiškojo kapitalo ir bendruomenės atžvilgiu ir daugiausia dėmesio skiria socialiniam teisingumui (Rahman ir kt., 2022). Socialinis tvarumas organizacijose apima svarbias darbo vietas ir darbuotojų problemas, tokias kaip sveikata ir sauga, įtrauktis, įgalinimas, profesinio tobulėjimo galimybės ir darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyra. Tai reiškia, kad organizacijos, sprendžiančios visuomenės gerovės ar socialinio teisingumo klausimus savo veiklos praktikoje, tarnauja bendruomenei ir jų gerovei, taip pat išsipareigoja priimdamos sprendimus ar vykdydamos strateginę plėtrą aktyviai atsižvelgti į žmones ir visuomenę.

Ekonominio tvarumo principai apima ekonominės veiklos vykdymą taip, kad būtų išsaugota ir skatinama ilgalaikė ekonominė gerovė. Praktiškai šiais principais siekiama sukurti pusiausvyrą tarp ekonomikos augimo, efektyvaus išteklių naudojimo, socialinio teisingumo ir finansinio stabilumo. Ekonomiškai tvari organizacija yra tokia, kuri gali didinti pajamas ir išlaikyti ilgalaikį verslo augimą nedarydama neigiamo poveikio bendruomenei, aplinkai, darbuotojų sveikatai ir gerovei. Pasak Alhaddi (2015), ekonominio tvarumo dimensija susieja pačios įmonės ekonominį augimą su jos indėliu į ekonomiką, nes joje susikoncentruojama į organizacijos teikiamą ekonominę vertę supančiai sistemai taip, kad ši sistema klestėtų ir būtų skatinamas jos gebėjimas remti ateities kartas.

Aplinkos tvarumo principai apima veiksmus ir gebėjimą laikui bėgant išsaugoti ir apsaugoti natūralią aplinką, taikant atitinkamą praktiką ir politiką, tenkinant dabartinius poreikius, nepažeidžiant išteklių prieinamumo ateityje. Su šia dimensija susijęs pagrindinis tikslas – išsaugoti aplinką, o tai reiškia, kad įmonės susiduria su tokiomis problemomis, kaip klimato kaita, aplinkos blogėjimas, ateities išteklių išsaugojimas, ir jų ekologinio pėdsako mažinimas yra kelias į tvarumą vykdant kasdienę veiklą (Nursimloo ir kt., 2020). Ekologiškai tvarios organizacijos imasi veiksmų, kad padidintų efektyvumą, sumažintų išteklių suvartojimą ir atliekas, matuotų ir stebėtų anglies dvideginio išmetimą visoje tiekimo grandinėje. Šiandien daugelis organizacijų stiprina savo pastangas aplinkosaugos srityje, taikydamos sudėtingas technologijas, leidžiančias stebėti ir sumažinti poveikį aplinkai.

Apibendrinant galima teigti, kad tvarumo samprata susideda iš trijų pagrindinių dimensijų – aplinkosaugos, socialinės ir ekonominės, kurios yra

tvarumo įgyvendinimo pagrindas. Tvarumas gali būti apibūdinamas kaip požiūris, apimantis ekonominių, socialinių ir ekologinių kintamųjų įtraukimą į veiklą, procesą ar produktą. Tvarumo principų įgyvendinimas ir taikymas yra ilgalaikis procesas, kuris neturi pabaigos, todėl išlaikomas dėmesys tvarumo iniciatyvoms gali padėti įmonėms pasiekti ilgalaikę sėkmę.

2. SVARBIAUSI TVARUMO POLITIKOS ĮGYVENDINIMO ASPEKTAI ORGANIZACIJOSE

Tvarus organizacijų vystymasis susijęs su jų poreikiu priimti strategijas ir vykdyti veiklą, kuri tenkintų tiek organizacijų, tiek visų suinteresuotųjų šalių poreikius, kartu išlaikant ir tobulinant žmogiškuosius išteklius ir medžiagas, kurių tam prireiks ateityje. Vis daugiau žmonių nerimauja dėl neigiamų aplinkos pokyčių – taršos didėjimo, gamtos išteklių mažėjimo, klimato atšilimo ir kt. (Rahman, 2018). Caldera ir kt. (2019) atlikdami tyrimą nustatė, kad tvarumo integracijai į organizacijos procesus labiausiai trukdo finansinių išteklių ir laiko stoka, rizikos, susijusios su naujos tvarumo iniciatyvos įgyvendinimu, ir dabartinės politikos reguliavimas, turintis įtakos organizacijų valdymui. Mokslininkai Ahmed ir Sundaram (2012) taip pat teigė, kad tvarumo koncepcija ir toliau taikoma nesisteningai, todėl ją propaguojančios organizacijos patiria didelių sunkumų įgyvendindamos savo tikslus, susijusius su tvarumo statusu. Taip yra dėl to, kad organizacijoms iki šiol trūksta supratimo ir paramos tvarumo projektavimo, kūrimo ir įgyvendinimo procesui, taip pat tinkamos procedūrinės ir technologinės pagalbos priimant sprendimus dėl tvarumo politikos įgyvendinimo. Vis dėlto vis daugiau organizacijų renkasi tvaresnes gamybos technologijas, siekia tausoti ribotus išteklius, priima taršą mažinančius sprendimus (Hojnik ir kt., 2019). Augant tvarių produktų ar paslaugų paklausai, viešojoje komunikacijoje vis dažniau naudojamos priemonės, kuriomis siekiama pabrėžti produkto, paslaugos ar įmonių veiklos draugiškumą aplinkai. Suprantama, kad tokio pobūdžio komunikacija gali padėti pritraukti daugiau vartotojų, besidominčių tvarumu, padidinti pardavimą, pelną, padėti įgyti konkurencinį pranašumą tarptautinėse rinkose.

Ramanauskaitė, Staniškienė ir Stankevičiūtė (2023) teigia, jog organizacijos tvarumo branda gali būti apibrėžiama kaip ekonominės naudos, aplinkosaugos ir socialinių problemų pusiausvyra, atsižvelgiant į ateities kartų poreikius. Autorių teigimu, organizacijų tvarumas pasižymi orientacija į ilgai-

kiškumą ir suinteresuotųjų šalių poreikių tenkinimą. Tvarumo transformacijos procesai organizacijose dažniausiai yra kompleksiniai, sudėtingi ir ilgalaikiai, orientuoti į tris pagrindines tvarumo dedamąsias.

Taigi, tvarumo politikos įgyvendinimas organizacijose reikalauja sisteminio ir nuoseklaus požiūrio. Svarbiausi aspektai, į kuriuos organizacijos turėtų atsižvelgti siekdamos veiksmingai įgyvendinti tvarumo politiką:

- tvarumo vizijos ir misijos integravimas į organizacijos bendrą strategiją ir aktyvi vadovybės parama tvarumo iniciatyvoms. Mokslinėje literatūroje pabrėžiama, kad aukščiausio lygio vadovų įsipareigojimas ir vertybinis nusiteikimas daro esminę įtaką tvarumo iniciatyvų sėkmei (Epstein ir Buhovac, 2014);
- darbuotojų vidinės motyvacijos skatinimas ir jų įtraukimas į tvary sprendimų priėmimą. Pasak Lozano (2015), organizacijoms būtina investuoti į žmogiškuosius išteklius, ugdant tiek specializuotas, tiek tarpdisciplinines tvarumo kompetencijas, kurios leistų veiksmingai reaguoti į išorinius ir vidinius iššūkius;
- duomenų apie poveikį aplinkai, socialinę atsakomybę, valdymą rinkimas ir analizavimas. Efektyvus tvarumo politikos įgyvendinimas neįmanomas be nuoseklaus rezultatų vertinimo. Šiuo tikslu plačiai taikomi tokie tarptautiniai standartai kaip GRI (angl. *Global Reporting Initiative* – Pasaulinė atsiskaitymo iniciatyva), ASV kriterijai;
- skaidri komunikacija apie tvarumo tikslus, pasiektus rezultatus ir iššūkius;
- reguliari tvarumo politikos peržiūra ir atnaujinimas, atsižvelgiant į naujus iššūkius ir technologijas ir įtraukiant visas suinteresuotąsias šalis. Mokslininkai pabrėžia, kad ilgalaikė organizacijos vertė kuriama tik tuomet, kai į tvarumo sprendimų priėmimo procesus įtraukiamos visos pagrindinės suinteresuotosios šalys – klientai, darbuotojai, tiekėjai, bendruomenės ir investuotojai.

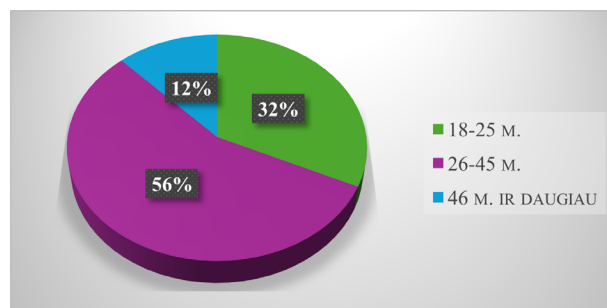
Taigi, tvarumo politikos įgyvendinimas organizacijose yra sudėtingas, kelių dimensijų procesas, apimantis aiškų strateginį planavimą, visų suinteresuotųjų šalių įtraukimą ir veiklos rezultatų stebėseną.

3. TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ IR APIBENDRINIMAS

Kiekybinis tyrimas buvo atliktas taikant anketinės apklausos metodą. Šis metodas tyrimui pasi-

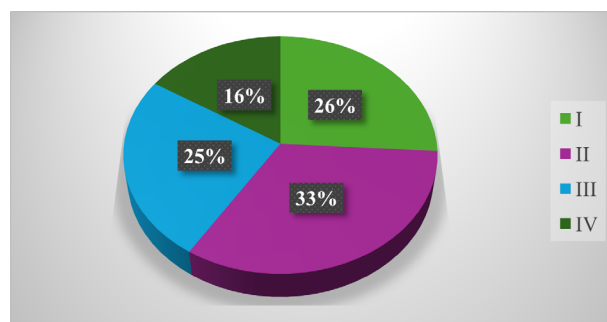
rinktas todėl, kad vykdant tokio pobūdžio apklausą per sąlyginai trumpą laiką galima apklausti didesnę skaičių respondentų. Anketa buvo pateikta elektronine forma. Apklausoje dalyvavo 231 studentas. Anketą sudarė 20 klausimų, jais siekta išsiaiškinti respondentų požiūrį į tvarumą ir tvarumo politikos įgyvendinimą Sūduvos akademijoje, pačių studentų prisidėjimą prie tvarumo iniciatyvų. Respondentų teirautasi, kas, jų nuomone, yra tvarumas, kokie svarbiausi jo aspektai, kaip jie patys laikosi tvarumo principų, kokie veiksniai padeda arba trukdo elgtis tvariau, domėtasi, kokia yra jų nuomonė apie tvarumo politiką aukštojoje mokykloje ir kt.

56 proc. tyrimo respondentų priklausė 26–45 metų amžiaus grupei, 32 proc. – 18–25 metų, 12 proc. – 46 metų ir daugiau (žr. 1 pav.). 84 proc. tyrimo dalyvių sudarė moterys.

1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių

Vertinant respondentų pasiskirstymą pagal studijų kursą (žr. 2 pav.) matyti, kad trečdalis respondentų, tai yra 33 proc., studijuoja antrame kurse, pirmame ir trečiame kurse atitinkamai studijuoja 26 proc. ir 25 proc. respondentų, mažiausiai (16 proc.) apklausos dalyvių sudarė ketvirtą kurso studentai.

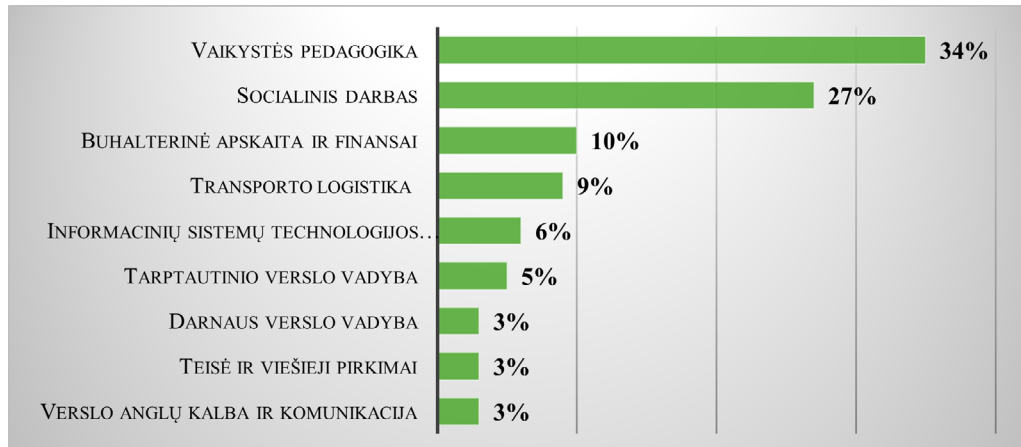

2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal studijų kursą

Analizuojant respondentų pasiskirstymą pagal studijų programas, galima teigti, kad daugiausiai respondentų, tai yra 34 proc., studijuoja pagal Vaidykstės pedagogikos studijų programą, 27 proc. – Socialinio darbo, 10 proc. – Buhalterinės apskaitos ir

finansų, 9 proc. – Transporto logistikos, vidutiniškai 5,5 proc. apklaustųjų studijuoja pagal Darnaus verslo vadybos ir Teisės ir viešųjų pirkimų studijų pro-

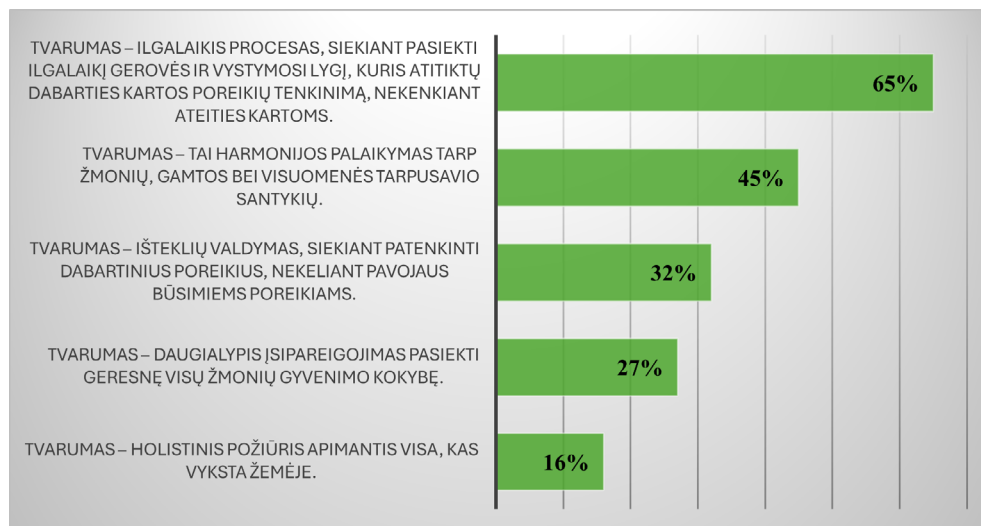
gramas, 3 proc. – Verslo anglų kalba ir komunikacijos studijų programą (žr. 3 pav.).

3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal studijuojamą studijų programą

Respondentų buvo klausama, kas, jų nuomone, yra tvarumas, suteikiant galimybę pasirinkti kelis atsakymų variantus. Susistemintus tyrimo rezultatus (žr. 4 pav.) paaiškėjo, kad daugiausiai (65 proc.) respondentų pasirinko atsakymą „Tvarumas – tai ilgalaikis procesas, siekiant pasiekti ilgalaikį gerovės ir vystymosi lygį, kuris atitiktų dabarties kartos poreikių tenkinimą, nekenkiant ateities kartoms“, beveik pusė respondentų (45 proc.) mano, kad „Tvarumas – tai harmonijos palaikymas tarp žmonių, gamtos bei visuomenės tarpusavio santykių“.

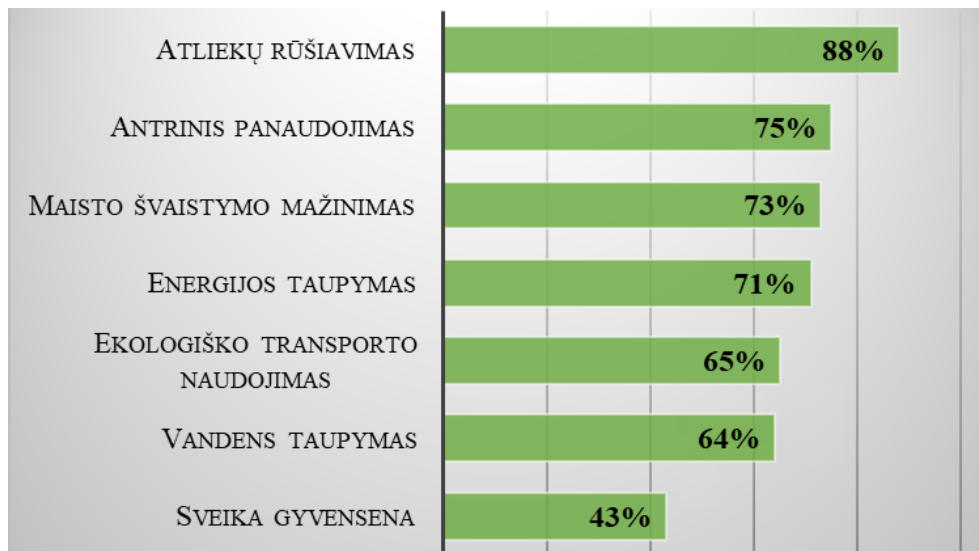
Atsakymą „Tvarumas – išteklių valdymas, siekiant patenkinti dabartinius poreikius, nekeliant pavojaus būsimiems poreikiams“ pasirinko 32 proc. respondentų, beveik ketvirtadalis respondentų (27 proc.) mano, kad „Tvarumas – daugialypis įsipareigojimas pasiekti geresnę visų žmonių gyvenimo kokybę“. Mažiausia dalis – 16 proc. – respondentų pasirinko atsakymą „Tvarumas – tai holistinis požiūris, apimantis visa, kas vyksta Žemėje“.

4 pav. Respondentų požiūris į tvarumą

Tyrimo respondentai turėjo galimybę įvardyti svarbiausius tvarumo aspektus, taip pat rinkdamiesi iš kelių atsakymo variantų (žr. 5 pav.). Dauguma respondentų (88 proc.) mano, kad svarbiausias tvarumo aspektas yra atliekų rūšiavimas, 75 proc. teigia, kad labai svarbus antrinis panaudojimas, beveik tiek pat respondentų pažymėjo maisto švaistymo ma-

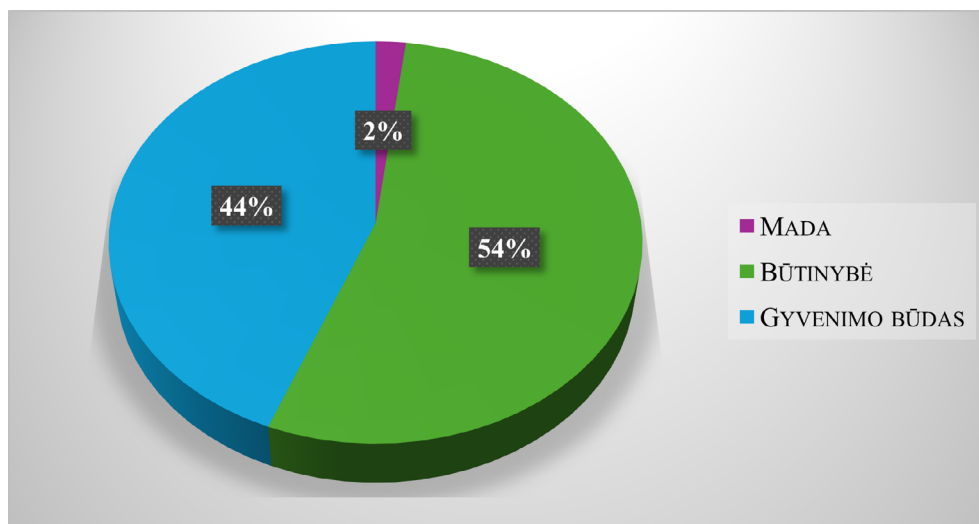
žinimą (73 proc.) ir energijos taupymą (71 proc.). Kaip svarbiausius tvarumo aspektus respondentai įvardijo ekologiško transporto naudojimą – tokį atsakymą pasirinko beveik du trečdaliai (65 proc.), ir vandens taupymą (64 proc.), mažiausiai respondentų (43 proc.) įvardijo sveiką gyvenimą.

5 pav. Svarbiausi tvarumo aspektai respondentų požiūriu

Tyrimo dalyviai turėjo galimybę išreikšti savo požiūrį į tvarumą (žr. 6 pav.). Daugiau kaip pusė respondentų (54 proc.) įvardijo, kad tvarumas yra būti-

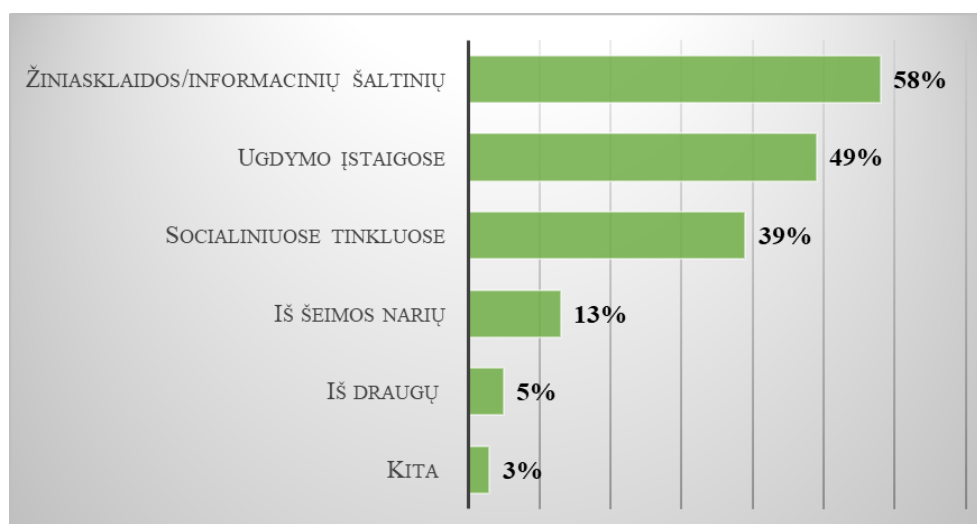
nybė, šiek tiek mažiau negu pusė (44 proc.) nurodė, kad tai yra gyvenimo būdas, ir tik labai maža dalis, vos 2 proc., pasirinko atsakymą, kad tai yra mada.

6 pav. Tvarumo samprata respondentų požiūriu

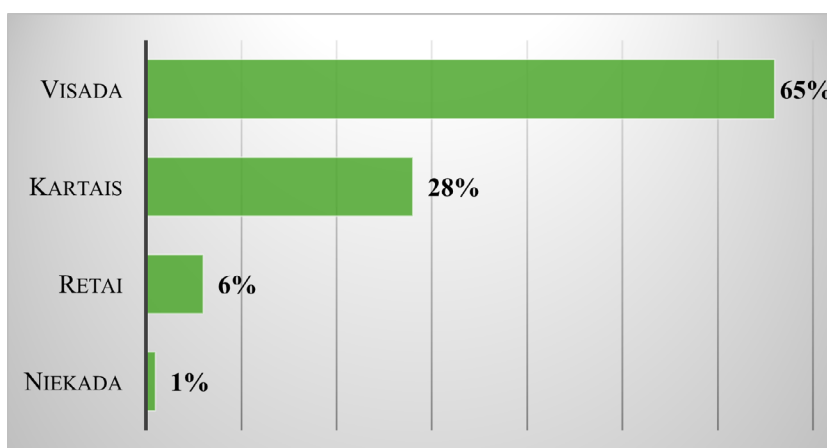
Tyrimo metu domėtasi, iš kur respondentai pirmą kartą sužinojo apie tvarumo principus (žr. 7 pav.). Atsakymus buvo galima rinktis iš kelių variantų. 58 proc. respondentų pažymėjo, jog apie tvarumą sužinojo iš žiniasklaidos ar informacinių šaltinių, beveik pusė (49 proc.) teigė apie tvarumą sužinoję ugdymo įstaigose. Iš socialinių tinklų šią

informaciją gavo beveik du penktadaliai (39 proc.) apklaustųjų ir tik 13 proc. respondentų teigė, kad šių žinių jiems suteikė šeimos nariai. Tyrimo rezultatai rodo, kad tik labai maža dalis respondentų (5 proc.) diskutuoja apie tvarumą su draugais, kiti respondentai (3 proc.) teigė, kad apie tvarumą sužinojo darbinėje aplinkoje, dalyvaudami mokymuose.

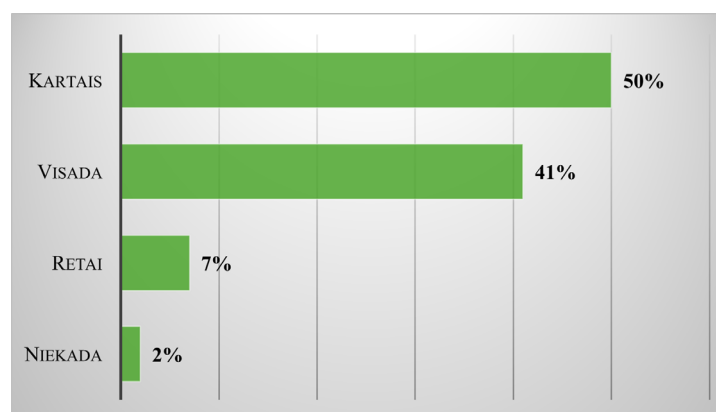
7 pav. Svarbiausi informacijos apie tvarumo principus šaltiniai respondentų požiūriu

Atsakant į anketos klausimą, kaip dažnai respondentai išjungia kompiuterį ar kitus nenaudojamus įrenginius (žr. 8 pav.), respondentų atsakymai pasiskirstė taip: daugiau nei pusė (65 proc.) visada išjungia įrenginius, 28 proc. tai daro kartais, 6 proc. išjungia retai ir tik 1 proc. to nedaro niekada.

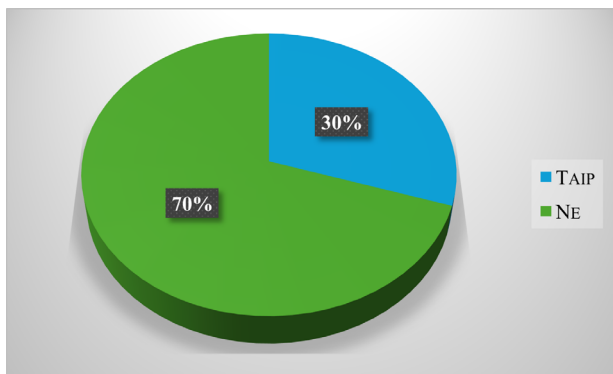
8 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai jie išjungia kompiuterį ar kitus nenaudojamus įrenginius

Tyrimu taip pat siekta išsiaiškinti, kaip dažnai respondentai taupo vandens išteklius (žr. 9 pav.). Pusė respondentų (50 proc.) teigė, kad vandenį taupo kartais, o šiek tiek mažiau kaip pusė (41 proc.) – visada. 7 proc. respondentų nurodė, kad vandenį taupo retai, 2 proc. – netaupo niekada.

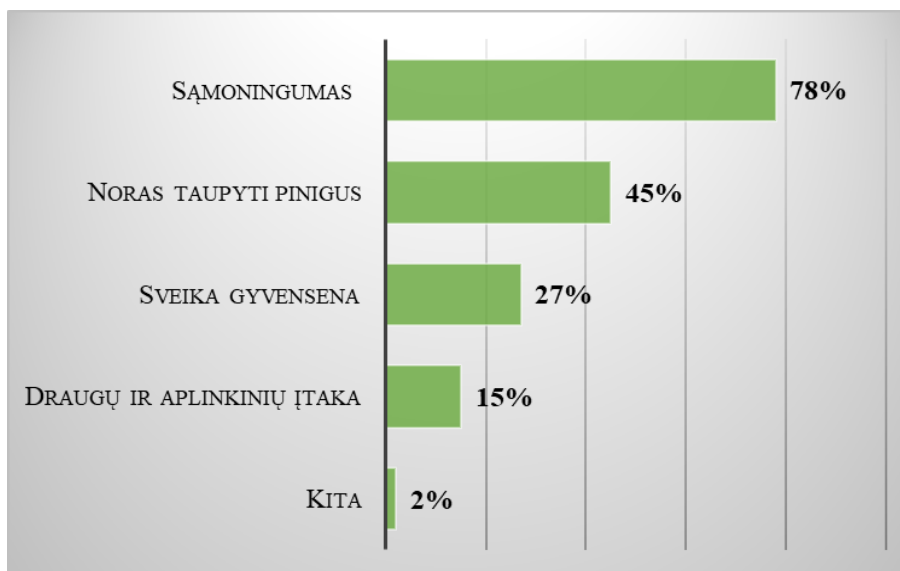
9 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal vandens išteklių taupymą

Taip pat klausta, ar respondentai apsipirkdami produkto etiketėje ieško informacijos apie prekę ir jos poveikį aplinkai (žr. 10 pav.). Rezultatai atskleidė, kad net 70 proc. respondentų neieško informacijos apie prekę produkto etiketėje ir tik 30 proc. ieško.

10 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal informacijos paiešką produkto etiketėje

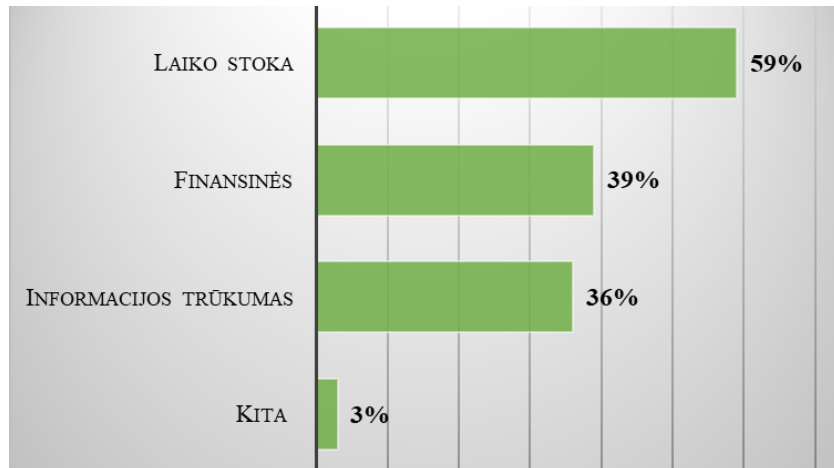
Respondentų teirautasi, kokie, jų manymu, veiksniai labiausiai motyvuoja žmones elgtis tvariau (žr. 11 pav.), buvo galima rinktis kelis atsakymo variantus. Dauguma apklaustųjų (78 proc.) pažymėjo, kad labiausiai motyvuojantis veiksnys elgtis tvariau yra sąmoningumas, 45 proc. respondentų pasirinko atsakymą, kad tai yra noras taupyti pinigus. Sveiką gyvenseną kaip motyvaciją rinkosi beveik ketvirtadalis respondentų (27 proc.), draugų ir aplinkinių įtaką – 15 proc. Labai maža dalis respondentų (2 proc.) pasirinko atsakymą „Kita“.

11 pav. Veiksniai, labiausiai motyvuojantys elgtis tvariau

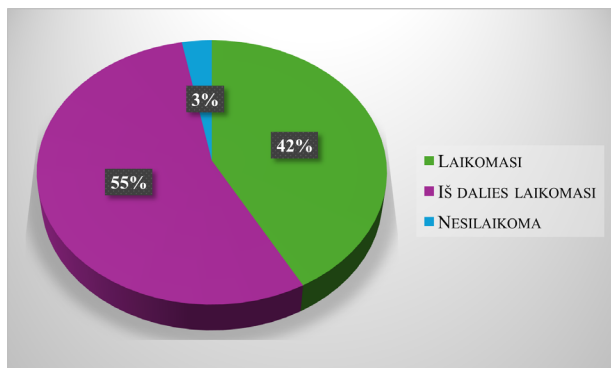
Atliekant tyrimą domėtasi, kokie veiksniai gali trukdyti elgtis tvariau (žr. 12 pav.). Respondentai galėjo rinktis kelis atsakymus. Išanalizavus tyrimo duomenis matyti, kad 59 proc. respondentų elgtis tvariau trukdo laiko stoka, beveik du penktadaliai

(39 proc.) nurodė finansines galimybes, 36 proc. kaip atsakymą pasirinko informacijos trūkumą. Labai maža dalis respondentų (3 proc.) rinkosi atsakymą „Kita“.

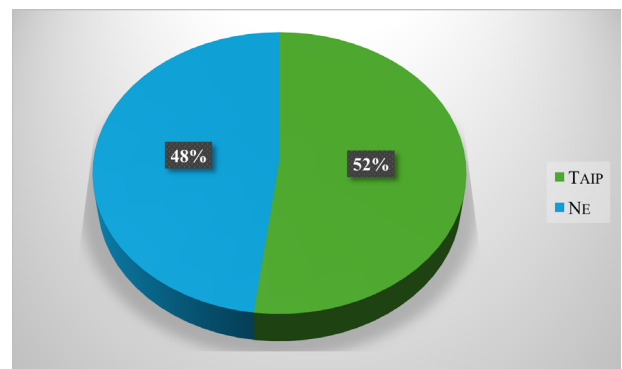
12 pav. Veiksniai, trukdantys elgtis tvariau

Tyrimu taip pat buvo aiškinamasi, ar Sūdovos akademijoje laikomasi tvarumo principų (žr. 13 pav.). Analizuojant gautus duomenis paaiškėjo, kad daugiau kaip pusė respondentų mano, jog Sūdovos akademijoje tvarumo principų laikomasi tik iš dalies (55 proc.). Kiti mano, kad Sūdovos akademijoje laikomasi tvarumo principų (42 proc.), ir tik 3 proc. pasirinko atsakymą, kad jų nesilaikoma.

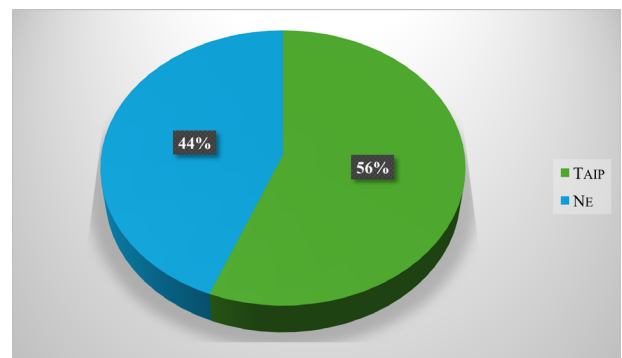
13 pav. Tvarumo principų laikymasis Sūdovos akademijoje

Į klausimą „Ar pakanka tvarumo temų analizavimo studijų metu?“ (žr. 14 pav.) daugiau nei pusė (52 proc.) respondentų atsakė, kad jų studijose tvarumo temos nagrinėjamos, šiek tiek mažesnę pusę (48 proc.) mano, kad šių temų nėra pakankamai.

14 pav. Tvarumo temų analizavimas studijų metu

Per tyrimą respondentų teirautasi, ar jie rinktųsi laisvai pasirenkamą dalyką apie tvarumą (žr. 15 pav.). Susisteminus tyrimo rezultatus, galima teigti, kad daugiau nei pusė apklaustųjų (56 proc.) rinktųsi laisvai pasirenkamą dalyką tvarumo tematika, 44 proc. tokio dalyko nesirinktų.

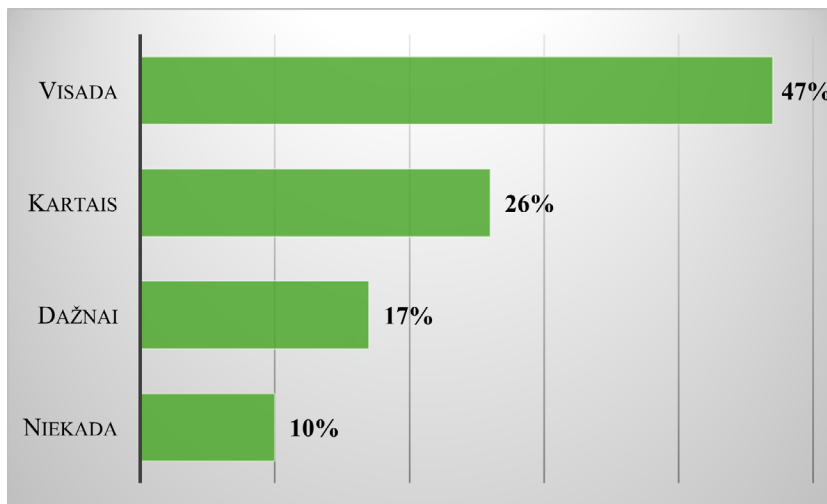

15 pav. Respondentų pasiskirstymas dėl laisvai pasirenkamo dalyko apie tvarumą pasirinkimo

Respondentų taip pat buvo klausiama, kaip dažnai jie naudojami Sūdovos akademijoje esančiais atliekų rūšiavimo kontaineriais (žr. 16 pav.). Tyrimo rezultatai atskleidė, kad respondentai aktyviai naudojami atliekų rūšiavimo kontaineriais. Beveik pusė

apklaustųjų (47 proc.) nurodė, kad visada rūšiuoja atliekas, kiek daugiau nei ketvirtadalis (26 proc.) pažymėjo, kad atliekas rūšiuoja tik kartais, 17 proc. apklaustųjų atsakė, kad atliekas rūšiuoja dažnai, o 10 proc. respondentų nurodė, kad niekada nerū-

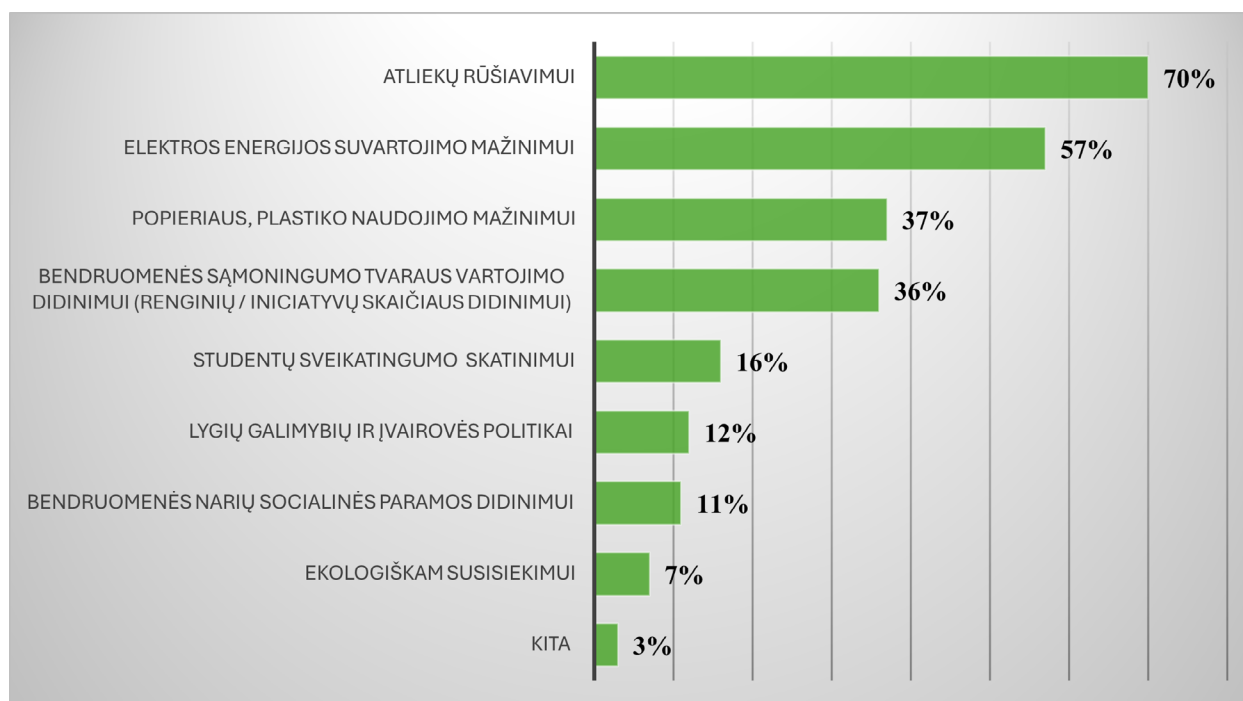
šiuoja atliekų. Šios diagramos duomenys rodo gana aukštą respondentų sąmoningumą, susijusį su atliekų rūšiavimo svarba, nors matyti, kad dar yra potencialo didinti sąmoningumą.

16 pav. Naudojimosi Sūduvos akademijoje esančiais atliekų rūšiavimo konteineriais dažnumas

Tyrimu buvo aiškinamasi, kuriems, respondentų nuomone, tvarumo principams Sūduvos akademijoje skiriamas didžiausias dėmesys (žr. 17 pav.), jie galėjo rinktis kelis atsakymo variantus. 70 proc. respondentų mano, kad didžiausias dėmesys Sūduvos akademijoje skiriamas atliekų rūšiavimui, 57 proc. nurodė elektros energijos suvartojimo mažinimą, 37 proc. – plastiko, popieriaus naudojimo mažinimą, 36 proc. respondentų atsakė, kad didžiausias

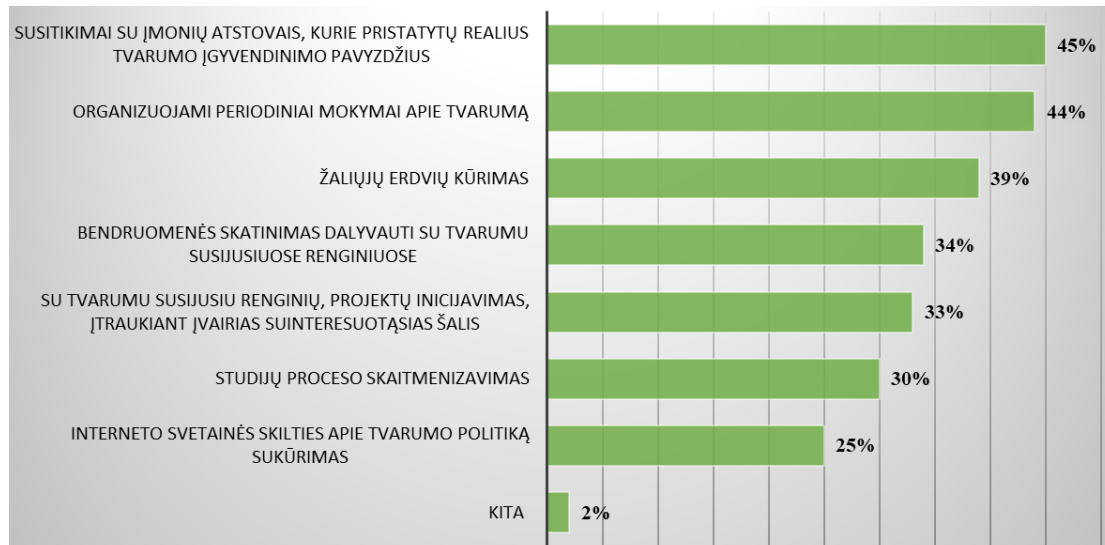
dėmesys skiriamas bendruomenės sąmoningumo dėl tvaraus vartojimo didinimui. Nedidelė dalis apklaustųjų rinkosi kitus variantus: studentų sveikatingumo skatinimą pasirinko 16 proc., lygių galimybių ir įvairovės politiką – 12 proc., bendruomenės narių socialinės paramos didinimą – 11 proc., ekologišką susisiekimą – 7 proc., 3 proc. respondentų pasirinko variantą „Kita“.

17 pav. Tvarumo principai, kuriems Sūduvos akademijoje skiriamas didžiausias dėmesys

Taip pat per tyrimą domėtasi, kaip, respondentų nuomone, Sūduvos akademijoje galėtų būti plėtojama tvarumo politika (žr. 18 pav.). Respondentai galėjo rinktis kelis atsakymus. 45 proc. respondentų pažymėjo, kad labiau plėtoti tvarumo politiką padėtų susitikimai su įmonių vadovais, kurie pristatytų realius tvarumo įgyvendinimo pavyzdžius, o 44 proc. nurodė, kad plėtoti tvarumo politiką Sūduvos akademijoje padėtų periodiniai mokymai apie tvarumą. Beveik du penktadaliai (39 proc.) respondentų mano, kad tvarumo politiką plėtotų kuriamos

žaliosios erdvės, trečdalis (34 proc.) nurodė bendruomenės skatinimą dalyvauti su tvarumu susijusiose renginiuose, taip pat trečdalis (33 proc.) apklaustųjų mano, kad tvarumo politiką akademijoje padėtų plėtoti su tvarumu susijusių renginių, projektų, įtraukiant įvairias suinteresuotąsias šalis, inicijavimas, dar 30 proc. respondentų rinkosi studijų proceso skaitmenizavimą. Penktadalis (25 proc.) nurodė interneto svetainės skilties apie tvarumo politiką sukūrimą. Labai maža dalis respondentų (2 proc.) pasirinko atsakymą „Kita“.

18 pav. Tvarumo politikos plėtros galimybės Sūduvos akademijoje

Respondentų klausta, ar, jų nuomone, tvarumas yra tik formalumas. Didžioji dauguma respondentų (88 proc.) atsakė, kad tvarumas nėra tik formalumas, vos 12 proc. mano priešingai. Taigi galima teigti, jog respondentai laikosi nuomonės, kad tvarumas nėra tik formalumas, kad tai yra nuolatinis procesas, būtinas siekiant išlaikyti ekologinę, ekonominę ir socialinę pusiausvyrą.

IŠVADOS

1. Analizuojant mokslinę literatūrą išryškėjo, kad tvarumo samprata susideda iš trijų pagrindinių dimensijų – aplinkosaugos, socialinės ir ekonominės, jos yra tvarumo įgyvendinimo pagrindas. Ilgalaikė organizacijos vertė kuriama tik tuomet, kai į tvarumo sprendimų priėmimo procesus įtraukiamos visos pagrindinės suinteresuotosios šalys – klientai, darbuotojai, tiekėjai, bendruomenės ir investuotojai.

2. Atliktas tyrimas padėjo atskleisti šiuos studentų požiūrio į tvarumą aspektus:

- Didžioji dalis respondentų tvarumą supranta kaip ilgalaikį procesą siekiant ilgalaikio gero ir vystymosi lygio, kuris atitiktų dabarties kartos poreikių tenkinimą nekenkiant ateities

kartoms, o šiek tiek mažiau nei pusė respondentų tvarumą supranta kaip žmonių, gamtos ir visuomenės tarpusavio santykių harmonijos palaikymą.

- Didžioji dauguma respondentų supranta tvarumo svarbą, jų požiūriu, tvarumas yra būtinybė ir gyvenimo būdas. Didžioji dauguma respondentų kaip svarbiausius tvarumo aspektus nurodė atliekų rūšiavimą, antrinių panaudojimą, maisto švaistymo mažinimą ir energijos taupymą. Dauguma respondentų įvardijo, kad juos tvariau elgtis labiausiai motyvuoja sąmoningumas, beveik pusė respondentų įvardijo norą taupyti.
- Didžioji dauguma respondentų kaip pagrindinius informacijos apie tvarumo principus šaltinius įvardijo žiniasklaidą, ugdymo įstaigas, socialinius tinklus ir tik maža dalis nurodė šeimą ir draugus.
- Absoliuti dauguma respondentų mano, kad jų aukštojoje mokykloje laikomasi arba iš dalies laikomasi tvarumo principų, didžiausią dėmesį skiriant atliekų rūšiavimui, elektros energijos suvartojimo mažinimui, bet mažai

dėmesio skiriama studentų sveikatingumo, ekologiško susisiekiimo skatinimui. Beveik pusė respondentų aktyviai įsitraukia į atliekų rūšiavimą Sūduvos akademijoje, o daugiau kaip pusė norėtų įtraukti į studijas pasirenkamąjį dalyką apie tvarumą.

- Daugiau kaip pusė respondentų mano, kad siekiant sėkmingai plėtoti tvarumo politiką aukštojoje mokykloje reikia organizuoti periodinius mokymus apie tvarumą, kurti akademijoje žaliąsias erdves ir organizuoti susitikimus su įmonių vadovais, kurie savo versle propaguoja tvarumo idėjas, kad jomis pasidalytų su Sūduvos akademijos bendruomene.

LITERATŪRA

1. Alhaddi, H. (2015). Triple bottom line and sustainability: A literature review. *Business and Management Studies*, 1(2), 6–10. DOI:10.11114/bms.v1i2.752.
2. Ahmed, M. D. ir Sundaram, D. (2012). Sustainability modelling and reporting: From roadmap to implementation. *Decision Support Systems*, 53(3), 611–624. <https://doi.org/10.1016/j.dss.2012.02.004>.
3. Bocken, N. M. P., Rana, P. ir Short, S. W. (2015). Value mapping for sustainable business thinking. *Journal of Industrial and Production Engineering*, 32(1), 67–81. DOI:10.1080/21681015.2014.1000399.
4. Caldera, H. T. S., Desha, C. ir Dawes, L. (2019). Evaluating the enablers and barriers for successful implementation of sustainable business practice in 'lean'SMEs. *Journal of Cleaner Production*, 218, 575–590. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.01.239>.
5. Epstein, M. J. ir Buhovac, A. R. (2014). *Making Sustainability Work: Best Practices in Managing and Measuring Corporate Social, Environmental and Economic Impacts*. Greenleaf Publishing.
6. Hojnik, J., Ruzzier, M. ir Ruzzier, M. (2019). Transition towards Sustainability: Adoption of Eco-Products among Customers. *Sustainability*, 11, 1–29.
7. Kaftan, V., Kandalov, W., Molodtsov, I., Sherstobitova, A. ir Strielkowski, W. (2023). Socio-Economic Stability and Sustainable Development in the Post-COVID Era: Lessons for the Business and Economic Leaders. *Sustainability*, 15(4), 2876.
8. Lisovsky, A. L. (2019). Sustainable development and business process management. *Strategic Decisions and Risk Management*, 10(3), 228–237. DOI:10.17747/2618-947X-2019-3-228-237.
9. Lozano, R. (2015). A holistic perspective on corporate sustainability drivers. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 22(1), 32–44.
10. Markovic, S., Koporcic, N., Samara, G. ir Barke-meyer, R. (2023). Sustainability and interactive network branding in fast-changing business environments. *Business Ethics* (Oxford, England), 32(3), 877–881. DOI: 10.1111/beer.12557.
11. Nursimloo, S., Ramdhony, D., Mooneeapen, O. (2020). Influence of board characteristics on TBL reporting. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 20(5), 765–780. <https://doi.org/10.1108/CG-06-2019-0187>.
12. Rahman, M., Abd Wahab, S. ir Latiff, A. S. A. (2022). Definitions and Concepts of Organizational Sustainability: A Literature Analysis. *Society & Sustainability*, 4(2), 21–32. <https://doi.org/10.38157/ss.v4i2.496>.
13. Rahman, H. A. (2018). Green Consumerism. https://www.researchgate.net/publication/327416046_Green_Consumerism.
14. Ramanauskaitė, J., Staniškienė, E. ir Stankevičiūtė, Ž. (2023). Measuring maturity of corporate sustainability: How to evaluate sustainability transition pathway, iš *16th Annual Conference of the EuroMed Academy of Business*.
15. Sohns, T. M., Aysolmaz, B., Figge, L. ir Joshi, A. (2023). Green business process management for business sustainability: A case study of manufacturing small and medium-sized enterprises (SMEs) from Germany. *Journal of Cleaner Production*, 401, 136667. DOI:10.1016/j.jclepro.2023.136667.
16. Šimanskienė, L. ir Petrulis, A. (2014). Darnumas ir jo teikiama nauda organizacijoms. *Regional Formation and Development Studies*, 12(1). DOI: 10.15181/rfds.v12i1.698.

MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY SUDUVA ACADEMY STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS SUSTAINABILITY**Ilona MULERENKIENE, Kristina MISKINIENE, Silvija RAMANAUSKIENE****Summary**

The importance of sustainability is a topical and important issue that has a direct impact on our society and environment. Sustainability is the ability to maintain an ecological, economic and social balance in order to ensure long-term and sustainable development. It is a prerequisite for preserving our planet's resources and ensuring their sustainable use in the future. The importance of sustainability is also relevant in the economic sphere - sustainable businesses can achieve long-term success because they are focused on long-term development and sustainable profits. Sustainability is also important in the social sphere, as it helps to ensure social justice and well-being in society. This paper investigates the attitudes of students at MRU Sūduva Academy towards sustainability, the factors that help or hinder more sustainable behaviour, the implementation of sustainability policies at Sūduva Academy, and the contribution of students to sustainability initiatives.

Key words: sustainability, sustainability aspects, implementation of sustainability policy.

ILONA MULERENKIENĖ

Mykolas Romeris universitetas, Sūduvos akademija, Ugdymo mokslų, teisės, žmogaus gerovės institutas. MRU vadybos mokslo krypties doktorantė. Mokslinių interesų sritis: vadyba, strateginis valdymas, žmonių išteklių vadyba, tvarumas.

El. paštas: ilona.mulerenkiene@mruni.eu

ILONA MULERENKIENE

Mykolas Romeris University, Suduvian Academy, Institute of Education Sciences, Law and Human Welfare. PhD candidate in Management at MRU. Research interests: management, strategic management, human resource management, sustainability.

E-mail: ilona.mulerenkiene@mruni.eu

KRISTINA MIŠKINIENĖ

Mykolas Romeris universitetas, Sūduvos akademija, Vadybos finansų ir IT institutas. MRU vadybos mokslo krypties doktorantė. Mokslinių interesų sritys: vadyba, inovacijų valdymas, organizacijų atsparumas, tvarumas, žmonių išteklių valdymas.

El. paštas: kri.misk@mruni.eu

KRISTINA MISKINIENE

Mykolas Romeris University, Suduvian Academy, Institute of Management, Finance and IT.

PhD candidate in Management at MRU. Research interests: management, innovation management, organizational resilience, sustainability, and human resource management.

E-mail: kri.misk@mruni.eu

Silvija RAMANAUSKIENĖ

Mykolas Romeris universitetas, Sūduvos akademija, Ugdymo mokslų, teisės, žmogaus gerovės institutas. Socialinio darbo studijų krypties studentė. Mokslinių interesų sritis: socialinis darbas, vadyba, tvarumas.

El. paštas: sil.rama@stud.mruni.eu

SILVIJA RAMANAUSKIENE

Mykolas Romeris University, Suduvian Academy, Institute of Education Sciences, Law and Human Welfare. Student of Social Work. Research interests: social work, management, sustainability.

E-mail: sil.rama@stud.mruni.eu

This article is an Open Access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).